

# Učiteljski Tovariš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.  
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj IX.

V Ljubljani 15. februarja 1869.

List 4.

## Jakob Maksimilian

*po vsmiljenju božjem knezoškof Lavantinski, pristojnik trona  
sv. očeta papeša, doktor bogoslovja i. t. d.*

vsem vernim svoje škofije pozdrav i blagoslov v Gospodu! \*)

Danes, ko Vam, Preljubi! v prihodu postnega časa ta pastirski list pišem, obhaja sv. katoliška cerkev god sv. Joaneza Krizostoma (Zlatoust), katerega ona prišteva ne le svetnikom božjim, ampak tudi svojim (cerkvenim) učnikom. Sv. Joanez Zlatoust, tako imenovan zavolj zlate ali izverstne govornosti svoje, je bil nadškof (patriarh) Carigradski \*\*). Zares eden naj imenitnejših škofov starih kerščanskih časov ni bil samo le zvesti služabnik cerkve, kakor se spodobi svetniku božjemu, (vsaj je prognan zarad te svoje zvestobe umerl v daljni deželi Pontus 14. dan septembra l. 407.), timveč je bil tudi izverstno učen v cerkvenih, pa tudi v posvetnih rečeh. On, toliko učen škof, je gotovo sposoben, razsoditi, kaj da mora šola kerščanska učiti in kako deca (otroke) odgojevati, da postane koristna človeku ino človeštvu. O šoli tedaj piše sv. Joanez Krizostom resnično i prelepo (v 60. homiliji razlagajoči besede Jezusove o skerbi za otročice, Mat. 18.): „Kaj bi žlahnejega bilo mimo voditeljstva duš ino kaj blagejega od omike mladosti? Gotovo višej od vsakega malarja, višej

\*) Ta pastirski list velja posebno šoli, zato rej vsega damo „Tovarševim“ tovarišem.

\*\*) Carigrad ali Konstantinopol, zdaj poglavitno mesto turškega cesarstva.

od vsakega malarja, višej od vsakega podobarja ino od vseh drugih umetnikov cenim onega, ki zna omikati duha mladostnega“.

Te besede veleslavnega cerkvenega učenika mi ponudijo priliko, obsirnejše govoriti o šoli kerščanski ino sicer 1. o nje znamenjih, ino 2. o nje sadu. Konečno Vam pa še nekaj iz zgodovine kerščanke šole povedati hočem.

Kerščanki očetje ino matere! Vam pred vsem ino prav posebno veljá to razglaganje o šoli, Vas naj bolj tiče. Poslušajte zatorej zvesto moje besede i se ravnajte po njih!

1. Katere so kolj prave i pglavitne znamenja kerščanske šole?

Hočeš spoznati, je li šola kerščanska, ni zadosti, da se oziraš na osebe, ki v šoli učé, — da preiskuješ predmete, ki se v šoli prednašajo, ali pa da preštevaš ure, v kojih se v tednu kerščanski nauk v šoli razlaga, — tímveč treba je paziti na duha, ki v šoli veje.

Zato rečem: Kerščansko-katoliška šola je le ona, v kateré veje pravi duh kerščanske-katoliške cerkve. Tudi tu imajo svoj globoki pomen besede apostola Pavla pisane do Korinčanov (II. 3. 6.) — „Duh oživlja“.

Kteri in kakošni duh naj bi pa oživljaj i nadvladaj vaše šole ino vel v njih z blagonosnoj sapoj?

Sem že rekel: Kerščanski duh, duh katoliške cerkve naj bi bil. To so moje priserčne želje. V tem i po tem duhu naj bi se tudi za naprej Vaša deca (otroci) v šolah omikovala in odgojevala!

Morebiti je pa ta duh — kakor nasprotniki terdijo — duh teme, bežoč luč in učenost?

Nikakor! Le recite, ali cerkev katoliška komu brani, nabirati si zakladov znanosti in učenosti; ali ona komu brani, vednosti svoje sebi ali drugim v prid obračati, ali pa z bistrim umom obdelovati polje človeških znanost?

Gotovo bote odgovorili: Cerkev tega nikomur i nikdar ni branila. Glejte, očetje in matere! tudi Vašim decom (otrokom) resnice ino postave sv. katoliške cerkve že do zdaj niso bile, pa tudi ne bodo na poti, ino poleg kerščanskega nauka se bodo lahko naučila vseh vednosti ino reči, potrebnih za svoj stan i za prisluzek kruha. Res je, da cerkev učí in svetuje, naj bi se mladež naj prej tega učila, česa ji je po nje stanu ino

poklicu bolj potrebno; — res je, da cerkev svari pred tem, da se deca (otroci) ne premnoge ino le poverhoma učé, kar glavo napihne ino serca ne zbláži. Ali cerkev, ki zarad šol tako svetuje ino tako svári, le svojo dolžnost izpolnuje ino pokaže, da ji je za res mar za blagor Vaših otrok. Ali ne? Prave učenosti se cerkev kar ne bojí, vsaj prava učenost katoliške vere nikomur ne spodkopava, le plitva ali puhla učenost človeka ošabnega storí ino ga moti, da se cerkvi izneveri. Cerkev svári le pred učenostjo, ki vero zametuje i Bogá tají.

Še enkrat torej rečem: Kerščansko katoliška šola je ona, v kateri veje ali vlada katoliški duh, to je: v katerej se vsi šolski predmeti tako učé, prednašajo ino obravnavajo, da se resnicam ino postavam katoliške cerkve nikdar ino nikakor ne nasprotuje.

Ogovarjajo sicer nekteri, ter pravijo: Posvetni šolski predmeti: branje ali čitanje, pisanje, računstvo, jezikoslovje, zgodovina, zemljepis, spoznava prirode i. t. d. niso v nikakoršni zavezi z verskimi rečmi.

Jaz pa temu nasproti odgovarjam: Učitelj more vsakega teh imenovanih predmetov prednašati ali v katoliškem duhu, ali v nekatoliškem; ja nekaterih teh predmetov še prednašati ne more učitelj, da bi v verske resnice in nauke ne zadeval; n. pr.: otroci v šoli berejo ali čitajo v berilu od Bogá, od stvarjenja sveta, od spoznave zemlje ino neba, od človeka, od živali ino drugih stvari. Je li mogoče, da bi se učitelj pri branju i razlaganju takih reči celó zogibal verskih resnic ino naukov? Ni je mogoče! Učitelj, ako je mož prav zvest kerščansko-katoliški veri, bo decom vse te reči razlagal po naukih katoliške cerkve, jih bode tako v katoliški veri potterdeval, jim ljubezen do Bogá prižigal, bo Vam očetom ino materam pomagal, otroke v kerščanskem duhu odgojevali.

Postavim pa: Učitelj bi ne bil tako zvest in terden v veri, vprašam: Bi li taki učitelj gotovo Vaše otroke podučeval v katoliškem duhu? Menda ne! On bi znabiti v šoli pri tej ali drugi priliki razodeval svoja katoliški cerkvi nasprotna mnenja.

Mislím sicer in zaupam, da se kaj takega ne bo zgodilo — le to pravim, da je mogoče tam, kjer ni duha katoliške cerkve v šoli.

Naj vam to še bolj an tanko v izgledih dokažem:

Vi, ki ste v šolo svoje dni hodili, znate, kako radi ste poslušali ali prebiralali zgodbe sv. pisma, kako so Vas te zgodbe budile in vemale za pobožno življenje, Vas svarile pred grehom. Da bi pa v tej ali drugi šoli bil učitelj, ki bi decem, akoravno ne rekel, pa vendar zastopiti dal, da kar sv. pismo pripoveduje o Bogu, o stvarjenju, o raj (paradižu), o grehu izvirnem (poerbanem), o potopu sveta, o prerokih, o Kristusu i. t. d., vse to ni ravno tako golj resnica. Bi li ne bilo to veliko pohujšanje Vašim otrokom, katere je Bog Vam izročil ino jih tudi iz Vaših rok tirjal bo?

Pravijo znabití nekteri: vsaj duhovniki kerščanski nauk v šolah razlagajo. Naj skerbijo, da bodo otroci tudi v kerščanskem nauku dobro podučeni — ino po tem se ni treba bati, da bi otroci v veri bili zmoteni.

Ali pomislite, predragi: Nekaj ur vsaki teden v šoli kerščanski nauk razlagati, še ni zadosti, — duhovnik ino učitelj morata eden drugega podpirati, obadva v ravno taistem duhu katoliške cerkve otroke podučevati.

Hočete Vi tedaj, ljubi moji! za svoje otroke kerščansko-katoliško šolo ino kerščanski poduk, mora tudi biti Vaša skerb ino Vaše neprestano prizadevanje, da bodo možje kerščanskega duha v Vaših šolah učili ino šole vladali.

Kakoršne učitelje ino šolske svetovalce si bote izvolili po postavi, katera Vam to pravico daje, take bote imeli šole. Se vé, da bote tudi za to enkrat Bogu odgovor dajali.

Sad, katerega bodo Vaše šole rodile, bo pričeval od duha, ki v njih vlada. Prav serčno želim, da bi bil sad dober; pa vsaj dober mora biti ino bo, ako bo tudi drevo, katero saditi bote Vi pomagali, dobro, to je: od pravega kerščanskega duha vsajeno drevo. „Vsaj dobro drevo nemore obroditi slabega sadú“, pravi Kristus. (Mat. 7. 18.)

2. Naj Vam pa še povem, kakor sem obljubil, kakošen sad dobra kerščanska šola obrodi.

Dober sad dobre kerščanske šole je: koristne znanosti ino zvedenosti, tudi strah božji, zlasti pa živa vera, ki je šolarju še v poznih letih ino v vseh okoliščinah življenja zvesta tovaršica, voditeljica v sreči, da ne prevzetava; tolažnica v nesreči, da ne obupa. Kerščanska šola uči človeka, spoštovati starše ino druge predpostavljene, spolnovati zvesto dolžnosti svojega

stana, čislati postave i urade, ravnati vselej pošteno ino pravično s svojim bližnjim.

Vprašajte, ljube duše! one nesrečne ljudi, katere zavolj njih hudodelstva v ječe zapirajo ino kaznujejo, vprašajte umorivce, roparje, tate, pred katerim v sedajnih časih še cerkev, ja še celó presveto Rešno Telo varno ni, vprašajte jih, kaj je bilo pred vsem krivo, da so tako daleč zašli, tako globoko v hudobijo zabredeli!

Odgovorili Vam bodo: Mladi nismo bili v kerščanskem duhu ne podučeni, ne izrejeni; to zanemarjanje je bil studenec naših hudobij, naše i vaše nesreče.

Zato še enkrat rečem, kar dobro pomnite: Kerščanski nauk samo le na pamet učiti, le malo ali nič kaj ne pomaga, timveč duh sv. kerščanske vere mora prešiniti vsega človeka, vse njegove moči, mora spremljati vsa človeška djanja ino nehanja, vse človeške misli, želje in občutke, mora bití človeku voditel po vseh potih življenja.

Tako človeka v kerščanskem nauku podučevati ino v kerščanskem duhu odgojevati, je sv. katoliška cerkev že od nekdanj ukazovala i si prizadevala, ter je bila prepričana, da ona pobožji volji ni le učiteljica, ampak tudi odgojiteljica kerščanske mladine.

Ne rečem pa, da bi le cerkev sama imela pravico ino dolžnost, otročiče odgojevati, timveč poleg cerkve imajo to pravico i dolžnost tudi drugi, posebno starši.

Kje je pa katoliška cerkev od nekdanj kerščansko mladino podučevala in odgojevala? V kerščanski šoli. V tej je ona skerbna mati zbirala otročiče, jih h kerščanskemu življenju nappeljevala, jih podučevala v sv. veri ino v drugih koristnih rečeh.

Pa kar ne rečem, da bi potem samo le cerkev v šoli zapovedovati imela. Tudi deželna oblast ali država ima svoje pravice do šole, katerih pravic ji cerkev nikdar odrekala ni. Res je pa tudi, da cerkev je bila mati šol, ker ona je šole vtemeljila. Temu pričuje zgodovina.

Po onih žalostnih ino strašnih časih, ko so se narodi preselovali (375. do 568. po Krist. rojstvu) ino so vse nekdanje šole i prejšnjo omiko v zemljo zateptali, kdo je bil, ki je prvi začel šole stavljati ino divje ljudstva omikati? Sv. katoliška

cerkev. Ona je tedaj prva vnovič začela po samostanih (kloštrih) šole narejati, je mladino v njih zbirala, podučevala ino omikovala. Pa vsaj mi ni treba v tako starodavne čase nazaj segati, da Vam dokažem, da je sv. katoliška cerkev zares mati kerščanskih šol. Vi očetje ino matere znabiti sami znate, kako se je pričela šola pri Vas ali v Vaši sosesčini.

Skerbni mešnik so bili, ki so se otročičev usmili, so jih ob nedeljah ali ob delavnikih k sebi v hišo poklicali, da so jih tamo učili Bogá spoznavati, čitati ali brati, tudi nekoliko računiti i pisati. Deca, ki so rada v tako šolo hodila ino se pridno učila, so ob nedeljah ino praznikih očetu i materi ino ostalim domačim iz katekizma, iz evangelja ino iz zgodeb sv. pisma tudi iz drugih knjig brala. Vse je bilo veselo take šole. Od leta do leta se je več otrok v tej šoli nabiralo. Hiša duhovskega učitelja je začela pretesna prihajati, duhovski učitelj sami niso več mogli toliko otrok podučevati. Začeli so zato farmane (župljane) nagovarjati, ino so še sami pomogli, da se je posebna hiša za šolo pozidala. Najeli so si cerkvenika (mežnarja), ki jim je v šoli podučevati pomogel. Zdaj pa je šola ta že po postavah osnovana. — Kamor zdaj kolj po slovenskej zemlji pogledaš, povsod, v vsakej fari ali duhovniji najdeš šolo.

Naj bi le bile te šole zmerom po volji sv. cerkve Vam, Vašim otročičem ino vnukom k časni ino večni sreči!

Blagoslov božji naj bode vselej nad Vašimi otroci ino šolami!

A m e n.

## Pravičnost.

Ena naj potrebnjših lastnosti učiteljevih je pravičnost. Starši izročevajé nam svoja deca, priporočajo jo v posebno skerb in varstvo. Koliko je pa otrok, katerih staršev leto in dan ne vidimo! Mar li hoče učitelj tako otroke zanemarjati? Je pa tudi še mnogo drugih reči, ktere učitelja pri otrocih lahko motijo, ter mu dajo potuho v nepravičnost. Sebičnežev, kateri bi gledali le na to, kar jim več nese, teh še tukaj v misel ne jemljem, kajti taki so pravi najemniki in dninarji, marveč so okolnosti, ktere tudi dobrohotnega učitelja lahko zbegajo, ako